

Farklı rollerde ebeveynleşme ve benlik ayrışması arasındaki ilişkide algılanan yararın aracı rolü

Buket Ünver¹

Anahtar kelimeler

ebeveyn odaklı ebeveynleşme, kardeş odaklı ebeveynleşme, algılanan yarar, benliğin ayrışması

Keywords

parent-focused parentification, sibling-focused parentification, perceived benefit, differentiation of self

Öz

Bu araştırmanın amacı, farklı rollerde ebeveynleşme ve benliğin ayrışması arasındaki ilişkide algılanan yararın aracı rolünün incelenmesidir. Kurulan model, ebeveyn odaklı ve kardeş odaklı ebeveynleşme olmak üzere iki ayrı modelde test edilmektedir. Çalışmanın örneklemini 18-25 yaş arası, 137 kadın (%54.8) ve 113 erkek (%45.2) olmak üzere toplam 250 kişiden oluşmaktadır. Katılımcılara Demografik Bilgi Formu, Ebeveynleşme Envanteri ve Benliğin Ayrışması Ölçeği sunulmuştur. Verilerin analizinde bağımsız gruplar t-testi, Pearson korelasyon analizi ve aracı etki analizi kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre kadınlarda benlik ayrışmasının erkeklere göre daha düşük olduğu görülmüştür. Aracı etki analizinde cinsiyet kontrol değişkeni olarak ele alınmış ve ebeveynleşme ile benliğin ayrışması arasında ebeveynleşmeden algılanan yararın aracı rolü bulunmuştur. Bireyin her iki rol için de ebeveynleşme yaşantısı arttıkça bu yaşantıdan algıladığı yarar azalmakta ve algılanan yarar azaldıkça da bireyin benlik ayrışma düzeyinin azaldığı görülmektedir. Bu doğrultuda, ebeveynleşme deneyimleyen kişinin benlik ayrışmasına ilişkin zorlukları erken dönem yaşantılarını yorumlama biçimleriyle ilişkili olabileceği görülmektedir. Özellikle ebeveynleşme deneyimine dair olumlu tutumlar, bireyin ayrışma sürecine katkı sağlayabilir.

Abstract

The mediator role of perceived benefit between parentification in different roles and differentiation of self

The purpose of this study is to investigate the mediating role of perceived benefit between parentification in different roles and differentiation of self. In the model, parentification is tested in two different models: parent-focused and sibling-focused parentification. The sample of the study consisted of 250 participants between the ages of 18-25, 137 women (54.8%) and 113 men (45.2%). Demographic Information Form, Parentification Inventory, and Differentiation of Self Scale were presented to the participants. Independent sample t-test, Pearson correlation analysis, and mediation analysis were used to analyze the data. According to the results, differentiation of self was found to be lower in women than in men. In the mediating effect analysis, gender was taken as a control variable, and the mediating role of perceived benefit from parentification was found between parentification and differentiation of self. When the individual's parentification experience increases for both roles, the perceived benefit from this experience decreases, and as the perceived benefit decreases, the individual's level of differentiation of self decreases. In this respect, it is seen that the difficulties related to the differentiation of the self of the person experiencing parentification may be related to the way they interpret their early experiences. Therefore, it is thought that providing alternative perspectives on childhood experiences in psychotherapy can contribute to the differentiation of the self.

Atıf için: Ünver, B. (2025). Farklı rollerde ebeveynleşme ve benlik ayrışması arasındaki ilişkide algılanan yararın aracı rolü. *Klinik Psikoloji Dergisi*, 9(2), 116-128.

Buket Ünver · buket.unver@isikun.edu.tr | ¹Dr. Öğr. Üyesi, Işık Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Psikoloji Bölümü, İstanbul, Türkiye.

Geliş: 01.06.2024, **Düzeltilme:** 17.08.2024, **Kabul:** 13.09.2024

Her bireyin hem bireyselliğe (özerkliğe) hem de birlikteliğe (sevgi ve kabul görme) ihtiyacı vardır. Her iki ihtiyacın dengede olmasını ifade eden benliğin ayrışması, Aile Sistem Kuramı açısından oldukça önemli bir psikolojik yapı olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrışma düzeyi yüksek olan bireylerin, zorlu durumlarla başa çıkma yeteneklerinin daha iyi olduğu, kendi eylemlerinin sorumluluğunu alabildikleri, duygusal olarak daha olgun hale geldikleri ve kişilerarası ilişkilerde daha yetkin oldukları bildirilmektedir (Rodríguez-González ve ark., 2019a). Ayrışma düzeyinin düşük olması ise depresif belirtiler, sürekli kaygı, psikolojik sıkıntı, algılanan stres düzeyi gibi pek çok psikolojik belirti ile ilişkilendirilmektedir (Hanımoğlu ve Akbaş, 2018; Jankowski ve Hooper, 2012; Polat ve İlhan, 2018). Benliğin ayrışması ruhsal sağlığın yanı sıra fiziksel sağlık sonuçları ile de yakından ilişkilidir (Hooper ve Doehler, 2011; Peleg ve ark., 2018; Rodríguez-González ve ark., 2019b; Skowron ve ark., 2004). Dolayısıyla sağlığın korunması ve gelişiminde benliğin ayrışmasının önemi oldukça kritiktir.

Benliğin ayrışması, dinamik bir süreci ifade etmekte ve bu süreç herhangi bir yaş veya gelişim dönemi ile sınırlandırılmamaktadır. Ancak Bowen, uzun süreli stres koşulları ve psikoterapi deneyimleri dışında, yetişkinlik döneminde benlik ayrışması düzeyinin kararlı bir nitelik kazandığını belirtmektedir (Calatrava ve ark., 2022). Bu nedenle, benlik ayrışması yetişkinlik döneminin belirgin bir özelliği olarak kabul edilmektedir.

Bowen, sağlıklı bir ayrışmanın otonomi ve bağıllık arasındaki dengeyi kuran ve sınırların net olduğu aile ilişkilerinin içselleştirilmesi ile gerçekleşebileceğini savunmaktadır (Bowen, 1978; Skowron ve Friedlander, 1998). Nitekim yapılan çalışmalar, çocukluk ve ergenlik dönemlerinde daha fazla zorlu yaşam deneyimine sahip bireylerin benlik ayrışmasının daha düşük düzeyde olduğunu göstermektedir (Peleg, 2014). Öte yandan aile-çocuk arasındaki yapının bozulması ve rollerin tersine işlemesi olarak nitelendirilen ebeveynleşme sürecinde, ebeveyn ve çocuk arasındaki psikolojik sınırın ciddi bir ihlali söz konusudur (Earley ve Cushway, 2002). Söz konusu sınır ihlali çocuğun kendi ihtiyaçlarından vazgeçerek yetişkin rolünü ve sorumluluğunu üstlenmesine yol açabilmektedir (Boszormenyi-Nagy ve Spark, 1973; Jankowski ve ark., 2013; Minuchin, 1974). Ebeveynleşmenin doğasında yer alan iç içe geçmiş aile dinamiği, bireyin kendini köken aileden ayırma zorluklarını da beraberinde getirmektedir (Goldner ve ark., 2022). Aile dinamikleri gibi bireylerin yaşadığı kültürel çevrenin, benlik ayrışmasına yönelik etkisinin göz ardı edilemeyeceği de bir gerçektir. Bireyci toplumlarda, bağımsızlık ve bireysel özerklik ön planda olduğu için bireylerin benlik sınırları daha esnek olabilirken; toplulukçu toplumlarda, kişinin davranışlarında kendi ihtiyaçlarının yanı sıra diğerlerinin ihtiyaçlarının da önemli olduğu bir dengenin sağlanması gerekmektedir. Örneğin, Türkiye gibi kültürlerde, başkalarına bağımlılığın önemli

olması nedeniyle, benlik ayrışma sürecinin daha zorlu olabileceği açıktır (Markus ve Kitayama, 1991). Bu nedenle, bireyin benlik ayrışma süreci kültürel bağlama göre değişkenlik gösterebilir; bu süreç bazı kültürlerde daha kolay, bazı kültürlerde ise daha zor olabilir (örn., Isik ve ark., 2020; Lam ve Chan-So, 2015; Lampis ve ark., 2020). Kültürün yanı sıra cinsiyetin de benlik ayrışması düzeyine etkisi söz konusudur. Her ne kadar alanyazın, kadın ve erkeklerde benlik ayrışma düzeyleri arasındaki farka dair tutarsızlıklar ortaya koysa da (Duch-Ceballos ve ark., 2020; Mert ve Çetiner, 2018) genel eğilim cinsiyet rollerinin bir yansıması olarak kadınların benlik ayrışma düzeylerinin daha düşük olduğu yönündedir (Mozas-Alonso ve ark., 2022, Sadeghi ve ark., 2020).

Alanyazında ebeveynleşme yapıları; işlevi (araçsal ve duygusal), rolü (ebeveyn odaklı, kardeş odaklı) ve algıları (algılanan haksızlık ve algılanan yarar) şeklinde ele alınmakta ve ölçülmektedir. Ebeveynleşme işlevine bakıldığında, çocuğun aile içinde aldığı görev, araçsal görevlerin yerine getirilmesi gibi pratik işlevlerden, duygusal olarak acı çeken bir ebeveyni teselli etme gibi daha duygusal görevlere kadar geniş bir yelpazede olabilir (Boszormenyi-Nagy ve Spark, 1973; Jurkovic, 1997). Ebeveynleşmenin işlevi kadar kime yönelik yapıldığı da önemli bir değişken olarak ele alınmaktadır. Ebeveyn odaklı ebeveynleşme, çocuğun yetişkine yönelik bakım vermesi; kardeş odaklı ebeveynleşme ise kişinin kardeşine veya kardeşlerine karşı çeşitli alanlarda bakım verme sorumluluğunun bulunması olarak ifade edilmektedir (Hooper ve ark., 2011). Bazı çalışmalar ebeveyn odaklı ebeveynleşme yaşantısına sahip bireylerin kardeş odaklıya kıyasla kendilerini daha uyumsuz ve yetersiz görebildiğini bildirmektedir (Byng-Hall, 2008). Dolayısıyla rol temelinde değerlendirildiğinde, ebeveynleşme çıktılarının farklılaşabileceği akılda tutulmalıdır.

Sistem kuramına göre ebeveynleşmenin olduğu bir aile sisteminde çocuğun bireyselleşme yönündeki her türlü girişimi, sistem homeostazı açısından tehdit olarak algılanmaktadır (Margasiński, 2010). Sistemin tehdit algılayışı, çocuğun benlik ayrışmasını tehdit etmekte ve bu nedenle psikopatoloji riskini artırmaktadır (Kerig, 2005; Macfie ve ark., 2015). Nitekim çalışmalar ebeveynleşme ve benliğin ayrışması arasındaki ilişkiyi göstermekte (Jankowski ve ark., 2013; Karataş ve Gündüz, 2021; Lee ve Kim, 2019) ve ebeveynleşmenin benlik ayrışmasını olumsuz yönde etkileyen önemli bir faktör olabileceğini vurgulamaktadır. Öte yandan, ebeveynleşme deneyimi süreklilik hattında ele alınabilir: sürekliliğin bir ucunda hayata dair yetkinliklerin kazanılmasını sağlayan adaptif ebeveynleşme; diğer ucunda ise çocukluğun yitirildiği yıkıcı bir alan olarak yıkıcı ebeveynleşme bulunmaktadır (Byng-Hall, 2002, 2008; Saha, 2016). Düşük düzey ebeveynleşmenin, çocuklar arasında bakım ve sorumluluk duygusunu teşvik edebileceği öne sürülmektedir (Jurkovic ve ark., 2005). Buna karşın kronik ve yüksek düzey ebeveynleşme genellikle olumsuz sonuçlarla

ilişkilendirilmektedir (Hooper, 2012). Jurkovic (1997), bir kişinin ebeveynine karşı yürüttüğü bakım rolüne duyduğu bağlılık düzeyinin ebeveynleşmenin olumsuz etkilerinin ortaya çıkmasında önemli olduğunu bildirmektedir. Dolayısıyla ebeveynleşmenin sosyal, duygusal ve psikolojik işlevsellik açısından olumlu ve olumsuz etkileri olabilmektedir (Dariotis ve ark., 2023; Tomeny ve ark., 2017). Ancak burada dikkati çocukluk dönemi ebeveynleşme yaşantısının, yetişkin hayatındaki etkilerine kaydırabilmek de önemlidir. Ebeveynleşmenin kısa vadede olumsuz etkileri bildirilmekle birlikte, uzun vadede olumlu etkilerinden de söz edilmektedir (Stein ve ark., 2007). Tam da bu noktada ebeveynleşmenin olumlu veya olumsuz sonuçlarının bireyin bu deneyimi nasıl algıladığına göre şekillendiği önem kazanmaktadır (Borchet ve ark., 2021; Champion ve ark., 2009; Jurkovic, 1997). Dariotis ve arkadaşlarının (2023) ifade ettiği gibi, ebeveynleşme karmaşık bir süreçtir ve farklı aracı ve düzenleyici değişkenler ile dikkate alınması gerekmektedir.

Ebeveynleşme yaşantısının “haksızlık” olarak algılanması işlevsiz bir ebeveynleşme sürecine işaret edebilir (Jankowski ve ark., 2013). Söz konusu algının, ebeveynleşme ve psikolojik sağlık arasında aracı bir etkiye sahip olduğunu bildirilmektedir (Jankowski ve ark., 2013). Bununla birlikte, ebeveynleşmenin işlevsel bir tarafını temsil eden “algılanan yarar” algısının, bu deneyimin olumsuz sonuçlarını azaltabileceğine ve hatta olumlu sonuçlara ulaşmanın mümkün olabileceğine işaret edilmektedir. (Dariotis ve ark., 2023). Algılanan yarar, alınan rollerin faydalarını tanımlama, ekip ve birlik olma, aile tarafından takdir edildiğini hissetme gibi durumları içermektedir (Hooper ve ark., 2011). Bu şekilde gerçekleşen ebeveynleşme yaşantısı (sorumluluk, yetkinlik ve olgunluk duygularının gelişmesi gibi) bazı yararları da beraberinde getirebilmektedir (Kuperminc ve ark., 2009). Algılanan yararın, bir yandan ebeveynleşme açısından koruyucu bir rol üstlenerek pek çok olumsuz etkiyi azaltabildiği (Dariotis ve ark., 2023) bir yandan da başa çıkma, sosyal yeterlilik, travma sonrası büyüme, okul başarısı, empati gibi olumlu sonuçlarla ilişkilendirildiği (Dariotis ve ark., 2023; Tompkins, 2007; Van der Mijl ve Vingerhoets, 2017) belirtilmektedir. Dolayısıyla algılanan yararı ebeveynleşmeden ayırarak kavramsallaştırmak ebeveynleşmeyi ve heterojen etkilerini anlamak adına oldukça kritiktir (Dariotis ve ark., 2023).

Sonuç olarak, alanyazın, ebeveynleşme deneyiminin, benliğin ayrışma sürecini olumsuz etkilediğini ortaya koymaktadır. Ebeveynleşme deneyiminin travmatik yaşantılarla (Hooper, 2007); ebeveynleşmeden algılanan yararın ise travma sonrası büyümeyle olan ilişkisi ve benzerliği (Hooper ve ark., 2008) göz önüne alındığında, ebeveynleşme deneyiminin nasıl algılandığı önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim stres yaratan yaşam olaylarının olumsuz algısının, bireyin ayrışma düzeyini azalttığı bildirilmektedir (Rodríguez-González ve ark., 2019b). Ayrıca, ebe-

veynleşen bireylerin kendi ruhsal ve fiziksel sağlıklarını sürdürebilmeleri için benlik ayrışma süreçleri büyük önem taşımaktadır. Dolayısıyla mevcut çalışmada ebeveynleşme ve benliğin ayrışması arasındaki ilişkide algılanan yararın aracı rolünün incelenmesi hedeflenmiştir. Bazı çalışmalar ebeveyn odaklı ebeveynleşmenin kardeş odaklıya kıyasla daha zorlayıcı ve yıkıcı olduğunu bildirmektedir (Byng-Hall, 2008). Rol temelli olası bir farkın ortaya konabilmesi için ebeveynleşmenin, ebeveyn odaklı ve kardeş odaklı olmak üzere iki ayrı modelde test edilmesi planlanmıştır.

YÖNTEM

Örneklem

Çalışmanın örneklemini 18 ile 25 yaş ($Ort. = 22$, $SS = 1.92$) arası gönüllülerden oluşmaktadır. Çalışmanın dışlama kriterleri ise psikiyatrik tanı ve ilaç kullanımına sahip olmak ile anketlerde yer alan dikkat sorularını yanlış yanıtlamaktır. Örneklem sayısı belirlenirken araştırmada 22 madde ile en çok madde sayısına sahip olan Ebeveynleşme Envanteri esas alınmıştır. Buna göre madde sayısının 5 katı (Bryman ve Cramer, 2001) alınarak en az 220 kişiye ulaşılması planlanmıştır. Katılımcılara kartopu ve uygun örnekleme yöntemleri kullanılarak ulaşılmıştır. Buna göre örneklem, 137 kadın (%54.8) ve 113 erkek (%45.2) olmak üzere 250 katılımcıdan oluşmaktadır. Örneklem ait demografik özelliklere ilişkin sayısal ve yüzdelik değerler Tablo 1’de yer almaktadır.

Veri Toplama Araçları

Demografik Bilgi Formu Katılımcıların cinsiyet, yaş, eğitim durumu gibi bireysel ve kardeş sayısı, kardeş sırası, ebeveynlerinin psikiyatrik tanısı gibi ailesel öyküsüne dair çeşitli soruların yer aldığı, araştırmacı tarafından hazırlanan formdur.

Ebeveynleşme Envanteri Hooper (2009) tarafından geliştirilen Ebeveynleşme Envanteri, Köyden (2015) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Toplam 22 maddeden oluşan ölçek, bireyin kök ailesi içinde verilmiş ebeveyn rolünü ölçmektedir. Ölçeğin değerlendirilmesi 5’li Likert tipi derecelendirme üzerinden yapılmaktadır. Ölçeğin, ebeveyn odaklı ebeveynleşme, kardeş odaklı ebeveynleşme ve algılanan yarar-uyum olarak toplam 3 alt ölçeği bulunmaktadır. Her bir alt ölçek alınan toplam puan ile değerlendirilmektedir. Ebeveyn ve kardeş odaklı ebeveynleşme alt ölçeklerinden alınan puanın artması ebeveynleşme düzeyindeki artışa, algılanan yarar-uyum alt ölçeğinden alınan puanın artması ise kişinin ebeveynleşmeden algıladığı yararın arttığına işaret etmektedir (Köyden, 2015). Tüm alt ölçeklerin kullanıldığı mevcut çalışmada Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları ebeveyn odaklı ebeveynleşme

Tablo 1. Örneklemin Demografik Özelliklerine İlişkin Sayısal ve Yüzdeler Dağılımları

	N	%
Cinsiyet		
Kadın	137	54.8
Erkek	113	45.2
Eğitim Durumu		
Lise	18	7.2
Lisans	222	88.8
Lisansüstü	10	4
Kendinizi de dahil ettiğinizde kardeş sayınız nedir?		
Kardeşim yok	44	17.6
2	134	53.6
3	56	22.4
4 ve üstü	16	6.4
Kaçıncı çocuğunuz?		
Kardeşim yok	39	15.6
İlk çocuk	101	40.4
Ara çocuk	24	9.6
Son çocuk	86	34.4
Çocukluğunuzda ebeveynlerinizden psikiyatrik tanı alan var mıydı?		
Evet	23	9.2
Hayır	227	90.8
Özel gereksinimli kardeşiniz var mı?		
Evet	3	1.2
Hayır	247	98.8

için .87, kardeş odaklı ebeveynleşme için .81, algılanan yarar-uyum için ise .78 olarak bulgulanmıştır.

Benliğin Ayrışması Ölçeği Ölçek, Skowron ve Friedlander (1998) tarafından geliştirilmiştir. Ülkemizdeki uyarılma çalışması ise Işık ve Bulduk (2015) tarafından yapılmıştır. Toplam 20 maddeden oluşan ölçeğin 4 alt ölçeği bulunmaktadır. Bunlar; duygusal tepkisellik, ben pozisyonu alma, duygusal kopma ve başkalarına bağımlılık alt ölçekleridir. Tüm maddeler 6'lı Likert tipi derecelendirme üzerinden değerlendirilmektedir. Ölçekten alınan toplam puan her bir alt ölçek için ayrı olarak ya da tüm ölçek için hesaplanabilmektedir. Alınan toplam puanın artması benliğin ayrışması düzeyinin arttığına işaret etmektedir (Işık ve Bulduk, 2015). Mevcut çalışma kapsamında hesaplanan Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı ölçeğin tamamı için .85 olarak raporlanmıştır ve puanlama tüm ölçek için toplam puan üzerinden yapılmıştır.

İşlem

İlişkisel tarama araştırma desenine uygun olarak geliştirilen araştırmanın yordayıcı değişkenleri ebeveyn ve kardeş odaklı ebeveynleşme, yordanan değişkeni benliğin ayrışması, aracı değişkeni ise algılanan yarar-uyum olarak belirlenmiştir. Araştırma verileri, FMV Işık Üniversitesi Etik Kurulu 18.04.2023 tarihli ve 26035 numaralı etik kurul onayının alınmasını takiben toplanmıştır. Araştırmanın bütün veri toplama süreci Google Forms aracılığı ile çevrimiçi olarak yürütülmüş-

tür. Katılımcılara ilk olarak Bilgilendirilmiş Onam Formu sunulmuştur. Tüm katılımcılardan onam alındıktan sonra ilgili ölçekler aracılığıyla, yaklaşık 15 dakika süren, veri toplama aşamasına geçilmiştir. Öncelikle verilerin basıklık ve çarpıklık değerleri (-1, +1) aralığında olup, normal dağılım açısından uygun görülmüştür (Bai ve Ng, 2005). Değişkenlerin cinsiyete göre analizi bağımsız gruplar t-testi; değişkenler arası ilişkiler ise Pearson korelasyon analizi ile test edilmiştir. Aracılık analizi için SPSS programı ve Hayes (2013) tarafından geliştirilen Process Macro eklentisi (Model 4) kullanılmıştır. Buna göre elde edilen bulguların yorumlanmasında Bootstrap 5000 yeniden örnekleme yöntemi temel alınarak hesaplanan güven aralıklarından faydalanılmıştır. Güven aralığının "0" değerini içermemesi anlamlı sonuçlara işaret etmektedir (Mackinnon ve ark., 2004).

BULGULAR

Araştırmanın bağımlı değişkeni olan benlik ayrışmasının cinsiyete göre grup farkını incelemek için bağımsız örneklem t-testi sonucunda erkeklerin ($Ort. = 83.02, SS = 14.36$) benlik ayrışma düzeylerinin kadınlardan ($Ort. = 74.27, SS = 13.30$) daha yüksek olduğu görülmüştür ($t_{(248)} = -4.993, p \leq .01$).

Değişkenler arasındaki ilişkinin yönünü ve gücünü belirlemek için yapılan Pearson korelasyon analizinde tüm değişkenlerin birbirleriyle ilişkili olduğu ve korelasyon katsayılarının .17 ile .43 arasında değiştiği raporlanmıştır (Bkz., Tablo 2).

Mevcut çalışmada ebeveyn odaklı ve kardeş odaklı ebeveynleşme ile benliğin ayrışması arasında algılanan yararın aracı rolünü test etmek için iki ayrı model kurulmuştur. Her iki modelde de cinsiyet kontrol değişkeni olarak alınmıştır.

Öncelikle ebeveyn odaklı ebeveynleşme ile benliğin ayrışması arasında algılanan yararın aracı rolü sınanmıştır. Elde edilen bulgular; ebeveyn odaklı ebeveynleşmenin algılanan yararı, algılanan yararın ise benliğin ayrışmasını anlamlı olarak yordadığını ortaya koymuştur. Ebeveyn odaklı ebeveynleşmenin benliğin ayrışması üzerindeki hem toplam etkisi hem de aracı değişkenin etkisi kontrol edildiğinde ortaya çıkan doğrudan etkinin anlamlı olduğu görülmüştür. Modele kontrol değişkeni olarak dahil edilen cinsiyetin ($B = 9.48, SH = 1.65, t = 5.75, p \leq .05, GA [6.23, 12.73]$) benliğin ayrışmasını anlamlı olarak yordadığı bulunmuştur (Bkz., Şekil 1). Dolaylı etki incelendiğinde ise ebeveyn odaklı ebeveynleşmenin algılanan yarar aracılığında ($B = -.10, SH = .04, GA [-.20, -.03]$) benliğin ayrışmasını yordadığı raporlanmıştır (Bkz., Tablo 3). Ayrıca kurulan modelin anlamlı olduğu ve benliğin ayrışması üzerinde %20 varyans açıkladığı bulunmuştur ($F_{(3, 246)} = 21.12, p \leq .05$).

Çalışmanın ikinci modelinde kardeş odaklı ebeveynleşme ile benliğin ayrışması arasında algılanan yararın aracı rolünü incelenmiştir. Elde edilen bulgular

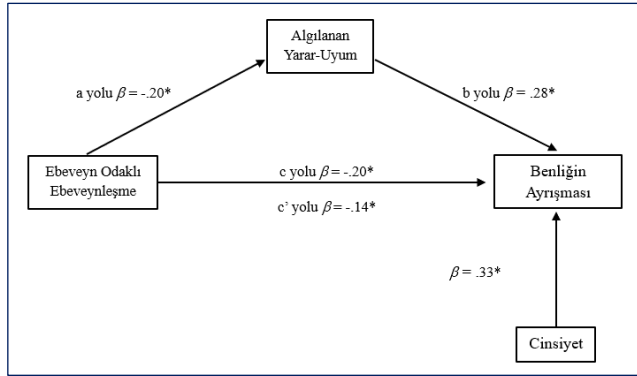
Tablo 2 Pearson Korelasyon Analizi ile Araştırma Değişkenlerinin Birbirleriyle İlişkisi

Değişkenler	Ort.	SS	Min.-Maks.	1	2	3	4
1. Ebeveyn Odaklı Ebeveynleşme	23.92	7.95	9-45	-			
2. Kardeş Odaklı Ebeveynleşme	8.95	3.97	5-24	.43**	-		
3. Algılanan Yarar-Uyum	21.60	4.80	9-30	-.20**	-.20**	-	
4. Benliğin Ayrışması	78.22	14.43	41-113	-.19**	-.17**	.28**	-

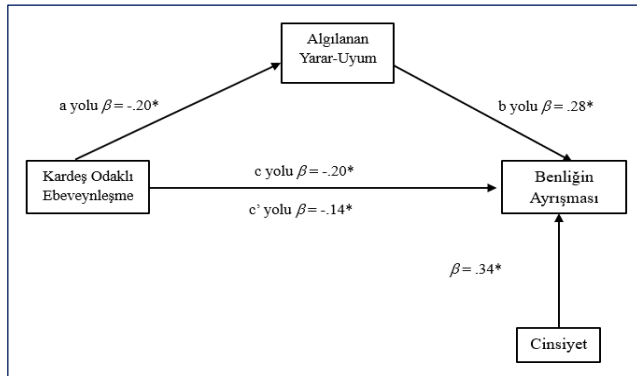
Not. ** $p \leq .01$.

Tablo 3. Ebeveyn Odaklı Ebeveynleşme ile Benliğin Ayrışması Arasındaki İlişkide Algılanan Yarar-Uyumun Dolaylı Etkisine İlişkin Sonuçlar

Model	R	R ²	B	SH	β	t	p	%95 GA	
								Alt Limit	Üst Limit
1 Sabit	.36	.13	73.78	3.62		20.36	<.001	66.64	80.92
Ebeveyn Odaklı Ebeveynleşme			-.36	.11	-.20	-3.32	.001	-.57	-.15
2 Sabit	.45	.21	52.45	5.64		9.31	<.001	41.35	63.55
Ebeveyn Odaklı Ebeveynleşme			-.26	.11	-.14	-2.44	.0156	-.46	-.05
Algılanan Yarar-Uyum			.84	.17	.28	4.80	<.001	.50	1.18
Dolaylı Etki			-.10	.04				-.20	-.03

Şekil 1. Ebeveyn Odaklı Ebeveynleşme ile Benlik Ayrışması Arasındaki İlişkide Algılanan Yarar-Uyumun Aracı Etkisine İlişkin Katsayılar. Not. * $p \leq .05$.

Şekil 2. Kardeş Odaklı Ebeveynleşme ile Benliğin Ayrışması Arasındaki İlişkide Algılanan Yarar-Uyumun Aracı Etkisine İlişkin Katsayılar. Not. * $p \leq .05$.

kardeş odaklı ebeveynleşmenin algılanan yararı, algılanan yararın da benliğin ayrışmasını anlamlı olarak yordadığını göstermiştir. Kardeş odaklı ebeveynleşmenin benliğin ayrışması üzerindeki hem toplam etkisi hem de aracı değişkenin etkisi kontrol edildiğinde ortaya çıkan doğrudan etkinin anlamlı olduğu bulunmuştur. Modele kontrol değişkeni olarak dahil edilen cinsiyetin ($B = 9.72$, $SH = 1.66$, $t = 5.87$, $p \leq .05$, GA

[6.46, 12.98]) benliğin ayrışmasını anlamlı olarak yordadığı bulunmuştur (Bkz., Şekil 2). Dolaylı etki ele alındığında kardeş odaklı ebeveynleşmenin algılanan yarar aracılığıyla ($B = -.20$, $SH = .08$, GA [-.39, -.05]) benliğin ayrışmasını yordadığı raporlanmıştır (Bkz., Tablo 4). Ayrıca kurulan modelin anlamlı olduğu ve benliğin ayrışması üzerinde %20 varyans açıkladığı bulunmuştur ($F(3, 246) = 21.10$, $p \leq .05$).

TARTIŞMA

Bu çalışmada ebeveynleşme rolleri, benliğin ayrışması ve ebeveynleşmeden algılanan yarar arasındaki ilişkilerin incelenmesi ve ebeveynleşme ile benliğin ayrışmasında algılanan yararın aracı rolünün araştırılması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda yapılan analizler ebeveynleşme, algılanan yarar ve benlik ayrışmasının birbiriyle ilişkili olduğunu ve hem ebeveyn hem kardeş odaklı ebeveynleşmenin algılanan yarar aracılığıyla benlik ayrışmasını yordadığını göstermiştir.

Katılımcılardan elde edilen demografik veriler incelendiğinde kadınlarda benlik ayrışma düzeyinin daha düşük düzeyde olduğu saptanmıştır. Söz konusu bulgu alanyazındaki pek çok çalışma ile benzerlik göstermektedir (Dolz-del-Castellar ve Oliver, 2021; Mozas-Alonso ve ark., 2022; Rodríguez-González ve ark., 2015). Öte yandan, benlik farklılaşmasının cinsiyete göre farklılaşmadığını belirten çalışmalar da bulunmaktadır (Duch-Ceballos ve ark., 2020; Mert ve Çetiner, 2018; Mert ve Gülmez, 2018; Mert ve Topal, 2018; Rodríguez-González ve ark., 2015). Cinsiyetin benliğin ayrışması üzerindeki etkilerinin tutarlı olmadığı görülmektedir. Bununla birlikte kadınların ayrışma düzeyinin daha düşük olduğu bulgusu, toplumsal cinsiyet rolleri perspektifinden açıklanabilir. Toplumsal cinsiyet kavramı, toplumun kadın ve erkeğe yüklediği anlamlar, roller ve beklentiler olarak ifade edilebilir (Yaşın Dökmen, 2015). Türk kültürünün gö-

Tablo 4. Kardeş Odaklı Ebeveynleşme ile Benliğin Ayrışması Arasındaki İlişkide Algılanan Yarar-Uyumun Dolaylı Etkisine İlişkin Sonuçlar

Model		R	R ²	B	SH	β	t	p	%95 GA	
									Alt Limit	Üst Limit
1	Sabit	.36	.13	71.15	3.14		22.65	<.001	64.97	77.34
	Kardeş Odaklı Ebeveynleşme			-.72	.22	-.20	-3.30	.0011	-1.14	-.29
2	Sabit	.45	.20	50.54	5.23		9.66	<.001	40.23	60.84
	Kardeş Odaklı Ebeveynleşme			-.51	.21	-.14	-2.43	.0160	-.93	-.10
	Algılanan Yarar-Uyum Dolaylı Etki			.84	.17	.28	4.82	<.001	.50	1.19
				-.20	.08				-.39	-.05

rece ataerkil yapısı kadını boyun eğici pozisyonda konumlandırmakta ve kadının uyumlu ve bağımlı olmasını desteklemektedir (Kahraman ve ark., 2014).

Korelasyon analizleri incelendiğinde; ebeveynleşmenin her iki rolünün benliğin ayrışması ile düşük düzeyde negatif yönde, ebeveynleşme rolleri ile algılanan yararın düşük düzeyde negatif yönde; algılanan yarar ile benliğin ayrışmasının ise orta düzeyde pozitif yönde ilişkili olduğu görülmüştür. Ebeveynleşmenin benlik ayrışması ile ilişkisine bakıldığında birçok çalışmada iki değişken arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir (Jankowski ve ark., 2013; Karataş ve Gündüz, 2021; Lee ve Kim, 2019). Buna göre ebeveynleşme arttıkça bireyin benlik ayrışma düzeyinin azalacağı söylenebilir.

Benlik ayrışması ile algılanan yarar arasındaki pozitif yönde ilişki, diğer çalışmalar tarafından desteklenmektedir (Jankowski ve ark., 2013; Karataş ve Gündüz, 2021; Lee ve Kim, 2019). Buna göre bireyin her bir ebeveynleşme rolünden algıladığı yarar arttıkça benlik ayrışma düzeyinin de artabileceği söylenebilir. Mevcut bulgularımızla paralel bir şekilde Rodríguez-González ve arkadaşları (2019b), stres yaratan yaşam olayları olumlu bir gelişim olarak algılandıkça, bireyin ayrışma düzeyinin arttığını belirtmektedirler. Her iki ebeveynleşme rolünün çocukluğa ait olduğu düşünüldüğünde, geçmiş yaşantının bireyin “bugününe” yarar sağladığı yönünde bir algının, bireyin kök aileden ayrışmasını kolaylaştırdığı söylenebilir. Dolayısıyla işlevsel olmayan ilişki örüntülerinden ayrışmanın bir yolunun da geçmiş yaşantının zorlu ancak “kazançlı” da olabileceği yönündeki algıyla ilişkili olabileceğine dair bir yorum yapılabilir.

Hem ebeveyn odaklı hem de kardeş odaklı ebeveynleşmenin, algılanan yarar ile olan ilişki katsayısının oldukça yakın olduğu dikkati çekmektedir. Buna göre her iki rol için ebeveynleşmenin artması algılanan yararı azaltmaktadır. Söz konusu bulguyu destekleyen çalışmalar olduğu gibi, sınırlı sayıda da olsa herhangi bir ilişkinin olmadığı yönünde bulgular da mevcuttur (Köyden, 2015). Birey, potansiyel olarak işlevsel olmayan ebeveynleşme süreçleri arasında gelişimsel kazançlara sahip olabilir. Öte yandan söz konusu işlevsel olmayan ebeveynleşme sürecinin düzeyi ne kadar yüksek olursa bireyin gelişimsel bir kazanç sağ-

lama olasılığı da o kadar düşük olacaktır (Hooper, 2007; Hooper ve ark., 2008).

Ebeveynleşmenin benliğin ayrışması üzerindeki dolaylı etkisinin anlamlılığını belirlemek için yapılan aracılık analizi sonucunda, ebeveynleşmeden algılanan yararın her iki rol için aracılık etkisi olduğu bulunmuştur. Buna göre bireyin ebeveynleşme deneyimi arttıkça bu deneyimden algılanan yararı azalmakta ve algılanan yarar azaldıkça da bireyin ayrışma düzeyinin azaldığı görülmektedir. Söz konusu bulgu şu şekilde de ifade edilebilir: Bireyin ebeveynleşme deneyimi azaldıkça algılanan yarar artmakta ve algılanan yararın artması bireyin ayrışmasını arttırmaktadır. Jansowski ve arkadaşları (2013), ebeveynleşmenin nasıl algılandığının (adil, yararlı, kayıp) bu deneyimin sonucu olabilecek durumları (örn., dayanıklılık, gelişme, hayatta kalma, boyun eğme) etkileyebileceğini vurgulamaktadırlar. Benzer şekilde Cho ve Lee'nin (2019) çalışmasında ebeveynleşme geçmişi olan bireylerin depresif semptomları, ebeveynleşme türü veya şiddetinin değil, algılanan haksızlık boyutunun yordayıcı etkisi olduğu ortaya konmaktadır. Mevcut çalışmada elde edilen bulgu, algılanan haksızlığın ebeveynleşme ve benlik ayrışması arasındaki aracı rolü bulgusuyla paralellik göstermektedir (Jankowski ve ark., 2013). Her ne kadar mevcut çalışmada algılanan haksızlık yerine yarar boyutu ele alınmış olsa da her iki kavramın ebeveynleşmeye dair algı olması mevcut çalışma bulgusunu destekler niteliktedir.

Algılanan yararın, ebeveynleşme ve benliğin farklılaşması arasındaki ilişkiye aracılık mekanizması incelendiğinde, ebeveynleşmenin azalmasının ve/veya işlevsel olmasının bu deneyime dair kazanım elde ettiğine; diğer bir deyişle, algılanan yarara dair bir algıyı kolaylaştırdığı (Hooper, 2007; Hooper ve ark., 2008) söylenilebilir. Her ne kadar ebeveynleşmeye dair eğilim, daha çok patolojik ebeveynleşirmenin olumsuz sonuçlarına yönelik (Barnett ve Parker, 1998) olsa da erken dönem bakım verme bazı durumlarda “algılanan yarar” perspektifinde işlevsel olarak algılanabilir. Örneğin, genç yaşta bakım vermenin ebeveyn-çocuk bağına güçlendirdiği ve olumlu sonuçlarla ilişkili olduğu da bildirilmektedir (Ireland ve Pakenham, 2010; Pakenham ve ark., 2007) Mevcut çalışmada ebeveynleşmeden algılanan yararın benlik ayrışması üzerindeki

etkisi benzer perspektiften değerlendirilebilir. Ebeveynleşme deneyimi olan yetişkinlerin hayatta karşılaştıkları her türlü durumda, kendilerini güvende hissettiren bağımsızlık ve özgüven hissi yaşadıkları öne sürülmektedir (Borchet ve ark., 2017; Dial, 2014). Sonuç olarak, ebeveynleşme süreciyle algılanan yararın “tek başına” yerine getirilen görevler yoluyla kişinin kendisini daha yetkin/olgun hissetmesi ile bireysellik; ekibin bir parçası olduğunu ve takdir edildiğini hissetme yönüyle ise birliktelik duygularının oluşmasına katkı sağladığı düşünüldüğünde, tam da bireysellik ve birlikteliğin dengesi olan benlik ayrışmasına giden yolda önemli bir role sahip olduğu sonucuna varılabilir.

Mevcut çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Öncelikle araştırmanın kesitsel bir çalışma olması ve çocukluk deneyimlerinin geriye dönük olarak bildirilmesi elde edilen bulguları sınırlandırmaktadır. Bu noktada bellek yanlılıkları göz önünde bulundurulmalıdır. Ayrıca örneklemin büyük çoğunluğunun yüksek eğitim seviyesine sahip olması genellenebilirlik açısından bir kısıtlılık oluşturmaktadır. Ebeveynleşme rolleri ayrı olarak ele alınsa da her iki role birden sahip olan katılımcılar ayrıca değerlendirilememiştir. Rol temelli ebeveynleşmeye odaklanmak, ebeveynleşmenin işlevine odaklanamamayı beraberinde getirmiştir. Dolayısıyla, örneğin ebeveyn odaklı ebeveynleşmede duygusal mı yoksa araçsal ebeveynleşmenin mi daha yüksek olduğu bilinmemektedir. Öte yandan rol temelli ebeveynleşmenin ölçümü bu deneyimden bireyin algıladığı yararı ortaya koyması adına kritik bir bilgidir.

Sonuç ve Öneriler

Ebeveynleşme deneyimiyle pozitif bir sonuca gidilip gidilemeyeceği bireysel farklılıklarla ilişkilidir. Ebeveynleşmenin doğası gereği ilişkilerdeki iç içe geçme dinamiği, bu sürecin sağladığı yararlar göz önüne alındığında, benliğin ayrışmasına katkıda bulunabilir.

Psikoterapi süreci yetişkinlerin, çocukluk deneyimlerini gözden geçirmelerini ve yaşadıklarından öğrendiklerini daha rahat ortaya koyabilmelerini sağlar. Bu bağlamda, alış-veriş dengesizliği olarak tanımlanan ebeveynleşme deneyiminin kişiye sağladığı katkılara odaklanmak, bu dengesizliği düzenleyerek ayrışmaya katkıda bulunabilir. Ebeveynleşme deneyimine sahip yetişkinlerin özellikle güçlü yanlarına ve dayanıklılık becerilerine odaklanması, benlik ayrışma düzeyinin artırılması terapötik sürecin bir hedefi olabilir.

Aile terapilerinde terapötik ilişkiye, kök aileye yönelik duygusal süreçlere ve üçgenleşmelere odaklanılarak benlik ayrışma düzeyi çalışılmaktadır. Mevcut çalışma, yetişkinlerle yürütülmüş olsa da ebeveynleşme riski (örneğin, psikiyatrik hastalığı olan bir ebeveyn) ve/veya deneyimi olan ve dolayısıyla ayrışma açısından risk grubunda bulunan çocuk/ergenler tespit

edilerek, sağlıklı bağlantı kurma kapasitesini artıran aile müdahaleleri programları oluşturulabilir. Bu tarz programlar, özellikle koruyucu ve önleyici ruh sağlığı alanında önemli katkılar sağlayabilir.

BEYANLAR

Etik Kurul Onayı Bu çalışma, FMV Işık Üniversitesi Etik Kurulu (18.04.2023 tarihli ve 26035 numaralı) tarafından onaylanmıştır.

Çıkar Çatışması Beyanı Bu makalenin tüm yazarları, makaleye ilişkin herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan ederler.

Onam Formu. Çalışmaya katılan tüm katılımcılardan onam formu alınmıştır.

Proje/Ödenek Bilgisi: Bu çalışma herhangi bir proje kapsamında gerçekleştirilmemiş ve herhangi bir fon veya ödenek kullanılmamıştır.

Data Paylaşımı/Uygunluğu Bu çalışmanın yazarları, uygun bir gerekçe sunularak talep edilmesi halinde, çalışmada kullanılan veri setini paylaşacaklarını beyan ederler.

Yazar(lar)ın Katkısı Bu çalışmanın tüm aşamaları (konsept geliştirme, veri toplama, analiz, yazım ve son okuma) yazar tarafından gerçekleştirilmiştir.

KAYNAKLAR

- Bai, J. ve Ng, S. (2005). Tests for skewness, kurtosis, and normality for time series data. *Journal of Business & Economic Statistics*, 23(1), 49-60.
- Barnett, B. ve Parker, G. (1998). The parentified child: Early competence or childhood deprivation? *Child Psychology & Psychiatry Review*, 3(4), 146-155.
- Borchet, J., Lewandowska-Walter, A., Polomski, P., Pepsinska, A. ve Hooper, L. M. (2021). The relations among types of parentification, school achievement, and quality of life in early adolescence: An exploratory study. *Frontiers in Psychology*, 12, 635171.
- Borchet, J., Lewandowska-Walter, A. ve Rostowska, T. (2017). The relationship between the experience of parentification and self-esteem among young adults. *Polish Journal of Social Science*, ISSN: 1896-7817. XI. 99-113.
- Boszormenyi-Nagy, I. ve Spark, G. M. (1973). *Invisible loyalties: Reciprocity in intergenerational family therapy*. Harper & Row.
- Bowen, M. (1978). *Family therapy in clinical practice*. Jason Aronson.
- Bryman, A. ve Cramer, D. (2001). *Quantitative data analysis with SPSS release 10 for Windows: A guide for social scientists*. Routledge.
- Byng-Hall, J. (2002). Relieving parentified children's burdens in families with insecure attachment patterns. *Family Process*, 41(3), 375-388.
- Byng-Hall, J. (2008). The significance of children fulfilling parental roles: Implications for family therapy. *Journal of Family Therapy*, 30(2), 147-162.
- Calatrava, M., Martins, M. V., Schweer-Collins, M., Duch-Ceballos, C. ve Rodríguez-González, M. (2022). Differentiation of self: A scoping review of Bowen Family

- Systems Theory's core construct. *Clinical Psychology Review*, 91, 102101.
- Champion, J. E., Jaser, S. S., Reeslund, K. L., Simmons, L., Potts, J. E., Shears, A. R. ve Compas, B. E. (2009). Care-taking behaviors by adolescent children of mothers with and without a history of depression. *Journal of Family Psychology*, 23(2), 156-166.
- Cho, A. ve Lee, S. (2019). Exploring effects of childhood parentification on adult-depressive symptoms in Korean college students. *Journal of Clinical Psychology*, 75(4), 801-813.
- Dariotis, J. K., Chen, F. R., Park, Y. R., Nowak, M. K., French, K. M. ve Codamon, A. M. (2023). Parentification vulnerability, reactivity, resilience, and thriving: A mixed methods systematic literature review. *International Journal of Environmental Research Public Health*, 20(13), 6197.
- Dial, S. (2014). *Children as a adults: A phenomenological inquiry into the process of parentification* (Yayınlanmış doktora tezi). Texas Tech University, Teksas.
- Dolz-del-Castellar B. ve Oliver, J. (2021). Relationship between family functioning, differentiation of self and anxiety in Spanish young adults. *PLoS One*, 16(3), e0246875.
- Duch-Ceballos C., Oliver, J. ve Skowron, E. (2020). Differentiation of self and its relationship with emotional self-regulation and anxiety in a Spanish sample. *The American Journal of Family Therapy*, 49(5), 517-533.
- Earley, L. ve Cushway, D. (2002). The parentified child. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 7(2), 163-178.
- Goldner, L., Jakobi, C. D., Schorr, S., Dakak, S. ve Shawahne, N. (2022). Keep it quiet: Mother–daughter parentification and difficulties in separation–individuation shaping daughters' authentic/true self and self-silencing: A mediation model. *Psychoanalytic Psychology*, 39(2), 165-174.
- Hanimoğlu, E. ve Akbaş, T. (2018). Üniversite öğrencilerinde aile fonksiyonları, benliğin ayrılaşması, algılanan stres, kaygı ve depresyon arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 27(2), 55-69.
- Hayes, A. F. (2013). *The simple mediation model. Introduction to mediation, moderation, and conditional process analysis: A regression-based approach*. Guilford Publications.
- Hooper, L. M. (2007). Expanding the discussion regarding parentification and its varied outcomes: Implications for mental health research and practice. *Journal of Mental Health Counseling*, 29(4), 322-337.
- Hooper, L. M. (2009). *Parentification Inventory* (Available from L. M. Hooper, Department of Educational Studies in Psychology, Research Methodology, and Counseling, The University of Alabama, Tuscaloosa, AL 35487).
- Hooper, L. M. (2012). Parentification. R. J. R. Levesque (Ed.), *Encyclopedia of adolescence* (Vol. 4., s. 2023-2031) içinde. Springer.
- Hooper, L. M., Doehler, K., Wallace, S. A. ve Hannah, N. J. (2011). The Parentification Inventory: Development, validation, and cross-validation. *The American Journal of Family Therapy*, 39(3), 226-241.
- Hooper, L. M., Marotta, S. A. ve Lanthier, R. P. (2008). Predictors of growth and distress following childhood parentification: A retrospective exploratory study. *Journal of Child and Family Studies*, 17(5), 693-705.
- Hooper, L. M. ve Doehler, K. (2011). The mediating and moderating effects of differentiation of self on body mass index and depressive symptomatology among an American college sample. *Counselling Psychology Quarterly*, 24(1), 71-82.
- Ireland, M. J. ve Pakenham, K. I. (2010). Youth adjustment to parental illness or disability: The role of illness characteristics, caregiving, and attachment. *Psychology, Health & Medicine*, 15(6), 632-645.
- Isik, E., Özbiler, S., Schweer-Collins, M. L. ve Rodriguez-González, M. (2020). Differentiation of self predicts life satisfaction through marital adjustment. *The American Journal of Family Therapy*, 48(3), 235-249.
- İşık, E. ve Bulduk, S. (2015). Psychometric properties of the Differentiation of Self Inventory-Revised in Turkish adults. *Journal of Marital and Family Therapy*, 41(1), 102-112.
- Jankowski, P. J., Hooper, L. M., Sandage, S. J. ve Hannah, N. J. (2013). Parentification and mental health symptoms: Mediator effects of perceived unfairness and differentiation of self. *Journal of Family Therapy*, 35(1), 43-65.
- Jankowski, P. J. ve Hooper, L. M. (2012). Differentiation of self: A validation study of the Bowen theory construct. *Couple & Family Psychology*, 1(3), 226-243.
- Jurkovic, G. J. (1997). *Lost childhoods: The plight of the parentified child*. Brunner/Mazel.
- Jurkovic, G. J., Kuperminc, G. P., Sarac, T. ve Weisshaar (2005). Role of filial responsibility in the post-war adjustment of Bosnian young adolescents. *Journal of Emotional Abuse*, 5(4), 219-235.
- Kahraman, L., Kahraman, A. B., Ozansoy, N., Akıllı, H., Kekillioğlu, A. ve Özcan, A. (2014). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi toplumsal cinsiyet algısı araştırması. *International Periodical for The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(2), 811-831.
- Karataş, A. ve Gündüz, B. (2021). Ebeveynleşme ile depresyon, kaygı, stres arasındaki ilişkide benliğin ayrılaşmasının aracı rolü. *OPUS International Journal of Society Researches*, 18(Eğitim Bilimleri Özel Sayısı), 4453-4481.
- Kerig, P. K. (2005). Revisiting the construct of boundary dissolution: A multidimensional perspective. *Journal of Emotional Abuse*, 5(2-3), 5-42.
- Köyden, D. (2015). *Ebeveynleşme olgusunun depresyon, kaygı, öfke ve obsesif inanış biçimleriyle ilişkisinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Kuperminc, G. P., Jurkovic, G. J. ve Casey, S. (2009). Relations of filial responsibility to the personal and social adjustment of Latino adolescents from immigrant families. *Journal of Family Psychology*, 23, 14-22.
- Lam, C. M. ve Chan-So, P. C. Y. (2015). Validation of the Chinese version of Differentiation of Self Inventory (C-DSI). *Journal of Marital and Family Therapy*, 41(1), 86-101.
- Lampis, J., Cataudella, S., Speziale, R. ve Elat, S. (2020). The role of differentiation of self dimensions in the anxiety problems. *The Family Journal*, 28(1), 90-97.
- Lee, J. S. ve Kim, J. M. (2019). Comparison of the effects of children's parentification on their internalized problems between multicultural and monocultural families: The mediating effects of internalized shame and self-differentiation. *Korean Journal of Child Studies*, 40(2), 39-56.

- Macfie, J., Brumariu, L. E. ve Lyons-Ruth, K. (2015). Parent-child role-confusion: A critical review of an emerging concept. *Developmental Review*, 36, 34-57.
- MacKinnon, D. P., Lockwood, C. M. ve Williams, J. (2004). Confidence limits for the indirect effect: Distribution of the product and resampling methods. *Multivariate Behavioral Research*, 39(1), 99-128.
- Margasiński, A. (2010). Współzależnienie i syndrom DDA w Kontekście Teorii Systemów Rodziny Bowen. K. Gąsior ve J. Chodkiewicz (Ed.), *Leczenie alkoholików i członków ich rodzin*. (s. 372-384) içinde. Wydawnictwo Jedność.
- Markus, H. R. ve Kitayama, S. (1991). Culture and the self: Implications for cognition, emotion, and motivation. *Psychological Review*, 98(2), 224-253.
- Mert, A. ve Çetiner, P. (2018). Üniversite öğrencilerinin üniversite yaşamına uyum ile benlik ayrışması arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Sakarya University Journal of Education*, 8(3), 190-204.
- Mert, A. ve Gülmez, E. (2018). Özgeçmiş ile benlik ayrışması arasındaki yordayıcı ilişkinin bazı değişkenlerle incelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 13(11), 961-989.
- Mert, A. ve Topal, İ. (2018). Benlik ayrışmasının manevi yönelimine etkisinin bazı değişkenlerle incelenmesi. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(14), 68-91.
- Minuchin, S. (1974). *Families and family therapy*. Harvard University Press.
- Mozas-Alonso, M., Oliver, J. ve Berastegui, A. (2022). Differentiation of self and its relationship with marital satisfaction and parenting styles in a Spanish sample of adolescents' parents. *PLoS One*, 17(3), e0265436.
- Pakenham, K. I., Chiu, J., Bursnall, S. ve Cannon, T. (2007). Relations between social support, appraisal and coping and both positive and negative outcomes in young carers. *Journal of Health Psychology*, 12(1), 89-102.
- Peleg, O. (2014). The relationships between stressful life events during childhood and differentiation of self and intergenerational triangulation in adulthood. *International Journal of Psychology*, 49(6), 462-70.
- Peleg, O., Yaniv, I., Katz, R. ve Tzischinsky, O. (2018). Does trait anxiety mediate the relationship between family patterns and quality of life? *The American Journal of Family Therapy*, 46(4), 341-355.
- Polat, K. ve İlhan, T. (2018). Evli bireylerde çift uyumu ve bazı psikolojik belirtilerin benliğin farklılaşması açısından incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 8(50), 87-115.
- Rodríguez-González, M., Martins, M. V., Bell, C. A., Lafontaine, M. F. ve Costa, M. E. (2019a). Differentiation of self, psychological distress, and dyadic adjustment: Exploring an integrative model through an actor-partner analysis. *Contemporary Family Therapy*, 41(3), 293-303.
- Rodríguez-González, M., Schweer-Collins, M., Skowron, E. A., Jódar, R., Cagigal, V. ve Major, S. O. (2019b). Stressful life events and physical and psychological health: Mediating effects of differentiation of self in a Spanish sample. *Journal of Marital and Family Therapy*, 45(4), 578-591.
- Rodríguez-González, M., Skowron, E. A. ve Jódar, R. (2015). Spanish adaptation of the Differentiation of Self Inventory—Revised (DSI-R). *Terapia Psicológica*, 33(1), 47-58.
- Sadeghi, M., Barahmand, U. ve Roshannia, S. (2020). Differentiation of self and hope mediated by resilience: Gender differences. *Canadian Journal of Family and Youth*, 12(1), 20-43.
- Saha, A. (2016). Parentification: Boon or bane? *Journal of Psychosocial Research*, 11, 289-301.
- Skowron, E. A. ve Friedlander, M. L. (1998). The Differentiation of Self Inventory: Development and initial validation. *Journal of Counseling Psychology*, 45(3), 235-246.
- Skowron, E. A., Wester, S. R. ve Azen, R. (2004). Differentiation of self mediates college stress and adjustment. *Journal of Counseling and Development*, 82(1), 69-78.
- Stein, J. A., Rotheram-Borus, M. J. ve Lester, P. (2007). Impact of parentification on long-term outcomes among children of parents with HIV/AIDS. *Family Process*, 46, 317-333.
- Tomeny, T. S., Barry, T. D., Fair, E. C. ve Riley, R. (2017). Parentification of adult siblings of individuals with autism spectrum disorder. *Journal of Child and Family Studies*, 26(4), 1056-1067.
- Tompkins, T. L. (2007). Parentification and maternal HIV infection: Beneficial role or pathological burden? *Journal of Child and Family Studies*, 16(1), 108-118.
- Van der Mijl, R. C. W. ve Vingerhoets, A. J. J. M. (2017). The positive effects of parentification: An exploratory study among students. *Psychological Topics*, 26(2), 417-430.
- Yaşın Dökmen, Z. (2015). *Toplumsal cinsiyet: Sosyal psikolojik açıklamalar*. Sistem Yayıncılık.

| **Extended Abstract** |**The mediator role of perceived benefit between parentification in different roles and differentiation of self**Buket Ünver¹ **Keywords**

parent-focused parentification, sibling-focused parentification, perceived benefit, differentiation of self

Abstract

The purpose of this study is to investigate the mediating role of perceived benefit between parentification in different roles and differentiation of self. In the model, parentification is tested in two different models: parent-focused and sibling-focused parentification. The sample of the study consisted of 250 participants between the ages of 18-25, 137 women (54.8%) and 113 men (45.2%). Demographic Information Form, Parentification Inventory, and Differentiation of Self Scale were presented to the participants. Independent sample t-test, Pearson correlation analysis, and mediation analysis were used to analyze the data. According to the results, differentiation of self was found to be lower in women than in men. In the mediating effect analysis, gender was taken as a control variable, and the mediating role of perceived benefit from parentification was found between parentification and differentiation of self. When the individual's parentification experience increases for both roles, the perceived benefit from this experience decreases, and as the perceived benefit decreases, the individual's level of differentiation of self decreases. In this respect, it is seen that the difficulties related to the differentiation of the self of the person experiencing parentification may be related to the way they interpret their early experiences. Therefore, it is thought that providing alternative perspectives on childhood experiences in psychotherapy can contribute to the differentiation of the self.

Differentiation of self is defined as the individual's ability to establish a balance between individuality and togetherness (Bowen, 1978). Individuals with high levels of differentiation have better coping skills in difficult situations, can take responsibility for their actions, are more emotionally mature, and are more competent in interpersonal relationships (Rodríguez-González et al., 2019a). Low level of differentiation is associated with various psychological symptoms such as depressive symptoms, trait anxiety, psychological distress, and perceived stress level (Hanımoğlu & Akbaş, 2018; Jankowski & Hooper, 2012; Polat & İlhan, 2018). For a healthy separation to take place, family relationships that balance autonomy and commitment and have clear boundaries need to be internalized (Bowen, 1978; Skowron & Friedlander, 1998). Research shows that individuals who have more challenging life experiences in childhood and adolescence have lower levels of differentiation of self (Peleg, 2014). Moreover, the differentiation of self is not limited to a specific life period, but is a dynamic process; however, it seems to gain a more stable structure in adulthood (Calatrava et al., 2022).

Parentification is defined as the disruption of the family structure, reversal of roles, and violation of the psychological boundary between parent and child (Earley & Cushway, 2002). This boundary violation

may lead the child to give up his/her own needs and assume the adult role and responsibility (Boszormenyi-Nagy & Spark, 1973; Jankowski et al., 2013; Minuchin, 1974). Parentification can be addressed in three dimensions: function, role, and perceptions. The function of parentification can range from practical functions, such as the child performing instrumental tasks within the family, to more emotional tasks, such as comforting a parent who is suffering emotionally (Boszormenyi-Nagy & Spark, 1973; Jurkovic, 1997). Parentification, when evaluated based on role, refers to the direction of caregiving responsibilities, whether they are directed toward a parent or a sibling. Parent-focused parentification is when the child has caregiving responsibilities for the parent in various areas; sibling-focused parentification is when the child has caregiving responsibilities for the sibling or siblings (Hooper et al., 2011). When evaluated on a role basis, individuals with parent-focused parentification experiences may see themselves as more maladaptive and inadequate compared to individuals with sibling-focused parentification (Byng-Hall, 2008). The perception of parenting experience as unfair may indicate a dysfunctional parentification process (Jankowski et al., 2013). On the other hand, perceived benefit, which represents an adaptive aspect of parentification, may take on a protective role and

To cite: Ünver, B. (2025). The mediator role of perceived benefit between parentification in different roles and differentiation of self. *Journal of Clinical Psychology Research*, 9(2), 116-128.

Buket Ünver · buket.unver@isikun.edu.tr | ¹Asst. Prof, Işık University, Faculty of Economics, Administrative and Social Sciences, Department of Psychology, Istanbul, Türkiye.

Received Jun 1, 2024, Revised Aug 17, 2024, Accepted Sep 13, 2024

reduce the negative consequences of the experience and even indicate that it may be possible to achieve positive outcomes (Dariotis et al., 2023).

The literature reveals that the parentification experience negatively affects the process of differentiation of self (Jankowski et al., 2013; Karataş & Gündüz, 2021; Lee & Kim, 2019). Due to enmeshed family dynamics, it becomes difficult for the individual to differentiate from the family of origin (Goldner et al., 2022). In families where parentification is experienced, the child's individualization efforts are perceived as a threat to the family system, and this situation increases the risk of psychopathology by disrupting differentiation (Kerig, 2005; Macfie et al., 2015; Margasiński, 2010). In addition, it is known that negative perception of stressful life events reduces the individual's level of differentiation (Rodríguez-González et al., 2019b). Thus, distinguishing perceived benefit from parentification will allow the subjective perception of parentification to be taken into account and is critical for understanding the outcomes of parentification (Dariotis et al., 2023). In addition, the outcomes of parentification for different roles also differ (Byng-Hall, 2008). This study aims to examine the mediating role of perceived benefit in the relationship between parentification and differentiation of self. Understanding how perceived benefit influences this relationship may provide insights into potential mechanisms through which parentification affects the differentiation of self. Additionally, exploring the nuances of parent-focused versus sibling-focused parentification can shed light on how different types of parentification uniquely impact psychological development. Since parentification may produce different results when it is evaluated on a role basis, parentification is tested in two separate models: parent-focused and sibling-focused.

METHODS

The sample of the study consists of volunteer participants aged between 18-25 ($M = 22$, $SD = 1.92$) years. Participants were reached using snowball and convenience sampling methods. The data collection process was conducted online with Google Forms. The sample size was determined based on the Parentification Inventory, the instrument with the highest item count, using the criterion of at least five times the number of items (Bryman & Cramer, 2001). The sample consisted of 250 participants, 137 women (54.8%) and 113 men (45.2%). Demographic Information Form, Parentification Inventory (Hooper, 2009; Turkish adaptation by Köyden, 2015), and Differentiation of Self Scale (Skowron & Friedlander, 1998; Turkish adaptation by Işık & Bulduk, 2015) were presented to the participants. An independent sample t-test and Pearson correlation analysis were used to analyze the data. Process Macro Model 4 (Hayes, 2013) was used for mediation analysis.

RESULTS

According to the results, differentiation of self was found to be lower in women than in men ($t_{(248)} = -4.993$, $p \leq .01$). Pearson correlation analysis revealed that all variables were related to each other, and correlation coefficients ranged between .17 and .43. In the present study, two separate models were constructed to test the mediating role of perceived benefit between parent-focused and sibling-focused parentification and differentiation of self. Gender was taken as a control variable in both models.

Mediation analysis revealed that perceived benefit mediated the relationship between both parent-focused ($B = -.10$, $SE = .04$, $CI [-.20, -.03]$) and sibling-focused parentification ($B = -.20$, $SE = .08$, $CI [-.39, -.05]$) and differentiation of self. Both models were significant, with parent-focused ($B = -.10$, $SE = .04$, $CI [-.20, -.03]$) and sibling-focused parentification ($B = -.20$, $SE = .08$, $CI [-.39, -.05]$) explaining 20% of the variance in the differentiation of self.

DISCUSSION

In the current study, differentiation of self was found to be lower in women. This finding was similar to many studies in the literature (Dolz-del-Castellar & Oliver, 2021; Mozas-Alonso et al., 2022). The expectation that women should be submissive, compliant, and dependent according to gender roles in Turkish culture (Kahraman et al., 2014) may explain women's lower level of differentiation.

When the correlation analyses are examined, it is supported by the literature findings that the relationship between parentification and differentiation of self is significant (Jankowski et al., 2013; Karataş & Gündüz, 2021; Lee & Kim, 2019). Accordingly, as parentification increases for both roles, differentiation of self decreases. In addition, as the perceived benefit from the parentification experience increases, the level of differentiation of self also increases (Rodríguez-González et al., 2019b). Therefore, one way of differentiating from dysfunctional relationship patterns may be related to the perception that difficult past experiences can also be rewarding.

As a result of the mediation analysis, the perceived benefit from parentification was found to have a mediating effect for both roles. Higher levels of parentification were associated with lower perceived benefit, which in turn predicted lower differentiation. Jankowski et al. (2013) emphasize that how parentification is perceived (fair, beneficial, loss) may affect the situations that may result from this experience (e.g., resilience, development, survival, submission). Similarly, Cho & Lee (2019) reveal that the most important predictor of depressive symptoms of individuals with parentification experiences is perceived unfairness.

The mediating role of perceived unfairness between parentification and differentiation of self (Jan-

kowski et al., 2013) is also in line with the current findings. In other words, from a perceived benefit perspective, early caregiving can also result in positive gains (Ireland & Pakenham, 2010; Pakenham et al., 2007). Adults with parentification experience may have a sense of independence and self-confidence that makes them feel safe in various situations (Borchet et al., 2017; Dial, 2014).

These results highlight the complexity of the interplay between parentification, perceived benefit, and differentiation of self, suggesting that the perception of parentification can significantly influence psychological outcomes. Moreover, the finding that perceived benefit mediates the relationship between parentification and differentiation of self underscores the importance of individual perceptions in shaping developmental trajectories. It would be valuable for future research to explore the long-term effects of these perceptions on emotional and psychological resilience.

The current study has some limitations, such as cross-sectional and retrospective evaluation of childhood experiences. It should also be kept in mind that the outcomes of the parentification experience are based on individual differences. In psychotherapy, re-considering one's parentification experience and focusing on the contributions of that experience in adult life may contribute to the differentiation of self.

DECLARATIONS

Ethics Committee Approval This study was approved by FMV Işık University Ethics Committee (Date: Apr 18, 2023; Number: 26035).

Conflict of Interest Authors declare that they have no conflicts of interest in the publication of this work.

Informed Consent Before participation in the study, all participants provided informed consent.

Project/Funding Information This research did not receive any specific grant from funding agencies in the public, or not-for-profit sector.

Data Sharing/Availability Data is available upon reasonable request.

Authors' Contributions All stages of this study (conceptualization, data collection, analysis, writing, and final review) were carried out by the author.

REFERENCES

- Borchet, J., Lewandowska-Walter, A., & Rostowska, T. (2017). The relationship between the experience of parentification and self-esteem among young adults. *Polish Journal of Social Science*, ISSN: 1896-7817. XI, 99-113.
- Boszormenyi-Nagy, I., & Spark, G. M. (1973). *Invisible loyalties: Reciprocity in intergenerational family therapy*. Harper & Row.
- Bowen, M. (1978). *Family therapy in clinical practice*. Jason Aronson.
- Bryman, A., & Cramer, D. (2001). *Quantitative data analysis with SPSS release 10 for Windows: A guide for social scientists*. Routledge.
- Byng-Hall, J. (2008). The significance of children fulfilling parental roles: Implications for family therapy. *Journal of Family Therapy*, 30(2), 147-162.
- Calatrava, M., Martins, M. V., Schweer-Collins, M., Duch-Ceballos, C., & Rodríguez-González, M. (2022). Differentiation of self: A scoping review of Bowen Family Systems Theory's core construct. *Clinical Psychology Review*, 91, 102101.
- Cho, A., & Lee, S. (2019). Exploring effects of childhood parentification on adult-depressive symptoms in Korean college students. *Journal of Clinical Psychology*, 75(4), 801-813.
- Dariotis, J. K., Chen, F. R., Park, Y. R., Nowak, M. K., French, K. M., & Codamon, A. M. (2023). Parentification vulnerability, reactivity, resilience, and thriving: A mixed methods systematic literature review. *International Journal of Environmental Research Public Health*, 20(13), 6197.
- Dial, S. (2014). *Children as adults: A phenomenological inquiry into the process of parentification* (Unpublished doctoral dissertation). Texas Tech University, Texas.
- Dolz-del-Castellar B., & Oliver, J. (2021). Relationship between family functioning, differentiation of self and anxiety in Spanish young adults. *PLoS One*, 16(3), e0246875.
- Earley, L., & Cushway, D. (2002). The parentified child. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 7(2), 163-178.
- Goldner, L., Jakobi, C. D., Schorr, S., Dakak, S., & Shawahne, N. (2022). Keep it quiet: Mother-daughter parentification and difficulties in separation-individuation shaping daughters' authentic/true self and self-silencing: A mediation model. *Psychoanalytic Psychology*, 39(2), 165-174.
- Hanimoğlu, E., & Akbaş, T. (2018). Üniversite öğrencilerinde aile fonksiyonları, benliğin ayrılaşması, algılanan stres, kaygı ve depresyon arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 27(2), 55-69.
- Hayes, A. F. (2013). *The simple mediation model. Introduction to mediation, moderation, and conditional process analysis: A regression-based approach*. Guilford Publications.
- Hooper, L. M. (2009). *Parentification Inventory* (Available from L. M. Hooper, Department of Educational Studies in Psychology, Research Methodology, and Counseling, The University of Alabama, Tuscaloosa, AL 35487).
- Hooper, L. M., Doehler, K., Wallace, S. A., & Hannah, N. J. (2011). The Parentification Inventory: Development, validation, and cross-validation. *The American Journal of Family Therapy*, 39(3), 226-241.
- Ireland, M. J., & Pakenham, K. I. (2010). Youth adjustment to parental illness or disability: The role of illness characteristics, caregiving, and attachment. *Psychology, Health & Medicine*, 15(6), 632-645.
- Işık, E. & Bulduk, S. (2015). Psychometric properties of the Differentiation of Self Inventory-Revised in Turkish adults. *Journal of Marital and Family Therapy*, 41(1), 102-112.
- Jankowski, P. J., & Hooper, L. M. (2012). Differentiation of self: A validation study of the Bowen theory construct.

- Couple & Family Psychology*, 1(3), 226-243.
- Jankowski, P. J., Hooper, L. M., Sandage, S. J., & Hannah, N. J. (2013). Parentification and mental health symptoms: Mediator effects of perceived unfairness and differentiation of self. *Journal of Family Therapy*, 35(1), 43-65.
- Jurkovic, G. J. (1997). *Lost childhoods: The plight of the parentified child*. Brunner/Mazel.
- Kahraman, L., Kahraman, A. B., Ozansoy, N., Akıllı, H., Kekillioğlu, A., & Özcan, A. (2014). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi toplumsal cinsiyet algısı araştırması. *International Periodical for The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(2), 811-831.
- Karataş, A., & Gündüz, B. (2021). Ebeveynleşme ile depresyon, kaygı, stres arasındaki ilişkide benliğin ayırma-laşmasının aracı rolü. *OPUS International Journal of Society Researches*, 18(Eğitim Bilimleri Özel Sayısı), 4453-4481.
- Kerig, P. K. (2005). Revisiting the construct of boundary dissolution: A multidimensional perspective. *Journal of Emotional Abuse*, 5(2-3), 5-42.
- Köyden, D. (2015). *Ebeveynleşme olgusunun depresyon, kaygı, öfke ve obsesif inaniş biçimleriyle ilişkisinin incelenmesi* (Unpublished master's thesis). Hacettepe University, Ankara.
- Lee, J. S., & Kim, J. M. (2019). Comparison of the effects of children's parentification on their internalized problems between multicultural and monocultural families: The mediating effects of internalized shame and self-differentiation. *Korean Journal of Child Studies*, 40(2), 39-56.
- Macfie, J., Brumariu, L. E., & Lyons-Ruth, K. (2015). Parent-child role-confusion: A critical review of an emerging concept. *Developmental Review*, 36, 34-57.
- Margasiński, A. (2010). Współzależnienie i syndrom DDA w Kontekście Teorii Systemów Rodzinnych Bowena. In K. Gąsior, J. Chodkiewicz (Ed.), *Leczenie alkoholików i członków ich rodzin*. (pp. 372-384). Wydawnictwo Jedność.
- Minuchin, S. (1974). *Families and family therapy*. Harvard University Press.
- Mozas-Alonso, M., Oliver, J., & Berastegui, A. (2022). Differentiation of self and its relationship with marital satisfaction and parenting styles in a Spanish sample of adolescents' parents. *PLoS One*, 17(3), e0265436.
- Pakenham, K. I., Chiu, J., Bursnall, S., & Cannon, T. (2007). Relations between social support, appraisal and coping and both positive and negative outcomes in young carers. *Journal of Health Psychology*, 12(1), 89-102.
- Peleg, O. (2014). The relationships between stressful life events during childhood and differentiation of self and intergenerational triangulation in adulthood. *International Journal of Psychology*, 49(6), 462-70.
- Polat, K., & İlhan, T. (2018). Evli bireylerde çift uyumu ve bazı psikolojik belirtilerin benliğin farklılaşması açısından incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 8(50), 87-115.
- Rodríguez-González, M., Martins, M. V., Bell, C. A., Lafontaine, M. F., & Costa, M. E. (2019a). Differentiation of self, psychological distress, and dyadic adjustment: Exploring an integrative model through an actor-partner analysis. *Contemporary Family Therapy*, 41(3), 293-303.
- Rodríguez-González, M., Schweer-Collins, M., Skowron, E. A., Jódar, R., Cagigal, V., & Major, S. O. (2019b). Stressful life events and physical and psychological health: Mediating effects of differentiation of self in a Spanish sample. *Journal of Marital and Family Therapy*, 45(4), 578-591.
- Skowron, E. A. & Friedlander, M. L. (1998). The Differentiation of Self Inventory: Development and initial validation. *Journal of Counseling Psychology*, 45(3), 235-246.